

## Correctie voor niet-agrarische en uitheemse produkten

De eerstgenoemde operatie is voor een aantal produkten een kwestie van eenvoudig aftrekken van, in de onderverdeling beschikbare, deeltcijfers. Er zijn echter — meestal ook in Nederland voortgebrachte — produkten, waarvoor onvoldoende gegevens beschikbaar zijn om correctie — zo al zinvol — mogelijk te maken. Daartussen bevindt zich een reeks van produkten, waarvoor correctie meer of minder zinvol en (of) meer of minder goed mogelijk is.

Stapsgewijs, met per stap een toenemende mate van aanvechtbaarheid, zullen deze correcties op de handelscijfers worden uitgevoerd. De daarbij berekende agrarische betalingsbalanssaldi geven dan een indicatie van de exportprestatie van de Nederlandse landbouw en de landbouwproductenverwerkende industrie. Deze berekeningen zullen worden gemaakt voor de jaren 1978 en 1979.

Door eenvoudig aftrekken aan beide zijden kunnen de in tabel 1 vermelde cijfers gezuiverd worden van de uit- en invoer van vis, visprodukten en frisdranken die in een agrarische betalingsbalans niet thuishoren, alsmede van koffie, thee, cacao(produkten), rijst, zuidvruchten, noten, specerijen en wijn. De betalingsbalans komt er dan uit te zien als weergegeven in tabel 2. Door met name de omvangrijke uitvoer van koffie en cacao in (verder) verwerkte vorm (in beide jaren ruim f. 2 mrd.) is de verbetering van het saldo nominaal niet zo groot als misschien zou zijn verwacht.

Tabel 2. Tabel 1 gecorrigeerd a) (in mln. gld.)

	1978	1979
Uitvoer .....	22.738	25.181
Invoer .....	12.958	15.105
Saldo .....	9.780	10.076

a) Correctie voor vis, visprodukten, frisdranken, koffie, thee, cacao, cacao(produkten), rijst, zuidvruchten, noten, specerijen en wijn.

Ook de verwerking van ingevoerde uitheemse oliën en vetten dient voor de betalingsbalans van de Nederlandse landbouw buiten beschouwing gelaten te worden. Het probleem hierbij is, dat deze voor een deel in de vorm van olie- en vethoudende zaden worden ingevoerd, waarvan het nevenprodukt, de perskoeken, als veevoeder o.a. in de Nederlandse landbouw wordt aangewend. Het aandeel van oliën en vetten in de invoer van deze zaden kan voor de jaren 1978 en 1979 op ca. f. 735 mln. en f. 870 mln. gesteld worden, in de weer uitgevoerde zaden op resp. f. 70 mln. en f. 90 mln. Wordt de betalingsbalans met behulp van deze gegevens van de in- en uitvoer van oliën en vetten ontdaan, dan resulteren de cijfers zoals in tabel 3 zijn weergegeven. Bij de uitvoer is ten onrechte ook de, niet afzonderlijk bekende uitvoer van olie uit Nederlandse zaden geteld. Het gaat hierbij echter om een bedrag dat de f. 10 mln. niet kan halen. Van substantiële invloed op het beeld van tabel 3 is dus geen sprake.

Tabel 3. Tabel 2 gecorrigeerd a) (in mln. gld.)

	1978	1979
Uitvoer .....	21.145	23.250
Invoer .....	11.005	12.795
Saldo .....	10.140	10.455

a) Correctie voor oliën en vetten, incl. hun aandeel in zaden.

De bij de eerste „schooning” van de agrarische betalingsbalans betrokken produktgroepen omvatten niet alle uitheemse produkten. Ook in andere produktgroepen komen dergelijke, meestal voor directe consumptie ingevoerde maar deels weer uitgevoerde, produkten voor. In volgorde van de ge-

bruikelijke statistische indeling kunnen genoemd worden: een aantal Franse en andere kaassoorten, honing, een aantal soorten bloemen, planten en groenten, bamboe e.d., gommen en harsen en conserven van zuidvruchten. In totaal gaat het in beide jaren om een uit- resp. invoerwaarde in de orde van ca. f. 50 mln. resp. f. 250 mln. Na deze correctie is het resultaat in afgeronde cijfers als in tabel 4 is vermeld.

Tabel 4. Tabel 3 gecorrigeerd a) (in mln. gld.)

	1978	1979
Uitvoer .....	21.100	23.200
Invoer .....	10.750	12.550
Saldo .....	10.350	10.650

a) Correctie voor enkele uitheemse kaassoorten, honing, enkele soorten bloemen, planten, groenten, bamboe e.d., gommen en harsen en conserven van zuidvruchten.

## Doorvoer en uitwisseling van ook in Nederland voortgebrachte produkten

De bedragen voor uit- en invoer in tabel 4 vertonen nog een aanzienlijk „opblaaseffect” omdat voor een aantal produkten sprake is van doorvoer en (of) uitwisseling. Met name bij uitwisseling kan daarbij sprake zijn van verschil in kwaliteit tussen het ingevoerde en het uitgevoerde produkt. Belangrijk in dit verband zijn: granen, perskoeken en andere plantaardige veevoederprodukten, magere melkpoeder, boter en rundvlees. In het bijzonder voor de laatste drie, dierlijke, produkten valt moeilijk na te gaan hoe het verband tussen in- en uitvoer precies ligt. Voor de plantaardige produkten is dit, mede door het aandeel van de doorvoer, wat gemakkelijker te analyseren. „Afslanking” van de betalingsbalans voor deze laatste produkten leidt bij benadering tot de cijfers in tabel 5.

Tabel 5. Tabel 4 gecorrigeerd a) (in mln. gld.)

	1978	1979
Uitvoer .....	18.600	20.600
Invoer .....	8.450	10.100
Saldo .....	10.150	10.500

a) Correctie voor doorvoer en/of uitwisseling van granen, perskoeken en andere plantaardige veevoederprodukten.

Vergelijking met de tabellen 2, 3 en 4 leert dat deze verdere bewerkingen het saldo als zodanig slechts weinig wijzigen, al wordt het uitvoeroverschot (uiteraard) relatief steeds groter. Het lijkt daarom niet onverantwoord om te veronderstellen dat de nog resterende „opschooning” van de betalingsbalans, die betrekking heeft op bedragen aan in- en uitvoer in de orde van f. 1 mrd., bij toenemende aanvechtbaarheid van de becijferingen toch geen verandering van betekenis meer veroorzaakt in het saldo. Bij verdere afronding ontstaan dan de cijfers als weergegeven in tabel 6.

Tabel 6. Tabel 5 gecorrigeerd a) (in mln. gld.)

	1978	1979
Uitvoer .....	17.600	19.500
Invoer .....	7.550	9.100
Saldo .....	10.050	10.400

a) Benadering voor magere melkpoeder, boter, rundvlees en enkele andere produkten.

## Het aandeel van andere bedrijfstakken in de uitvoer

Van aanzienlijk belang voor een beoordeling van de bijdrage van de Nederlandse landbouw en van de landbouwpro-

duktenverwerkende industrie aan de betalingsbalans is het om na te gaan welk aandeel andere bedrijfstakken in de agrarische uitvoer hebben. Zowel de landbouw als de landbouwproductenverwerkende industrie verbruiken belangrijke toelieferingen uit andere bedrijfstakken (energie(dragers), chemische produkten (o.a. meststoffen), gebouwen, machines, verpakkingsmaterialen enz). Pas na aftrek van het aandeel van deze toelieferingen resteert de werkelijke bijdrage van de agrarische sector aan de uitvoerwaarde van landbouwprodukten, al of niet in verwerkte staat. Deze bijdrage ligt dus lager dan de in tabel 6 opgevoerde uitvoerbedragen. Het verschil werkt volledig door in de daar aangegeven saldobijdrage aan de betalingsbalans. M.a.w. de uiteindelijke netto bijdrage zal aanzienlijk lager liggen dan het eerder geraamde bedrag van ca. f. 10 mrd.

Voor de benadering van het aandeel van andere bedrijfstakken in de uitvoerwaarde van de landbouw zijn geen andere gegevens beschikbaar dan de input-outputtabellen voor de landbouw en de landbouwproductenverwerkende industrieën als geheel. Dit leidt tot de noodzaak voor een eerste benadering uit te gaan van de veronderstelling dat het aandeel van andere bedrijfstakken in de uitvoer gelijk is aan dat in de totale produktie. Anders gezegd wordt aldus gedaan alsof de samenstelling van het uitvoerpakket gelijk is aan die van de totale produktie van landbouw en landbouwproductenverwerkende industrie (excl. de verwerking van niet-concurrerende grondstoffen). Verdere benadering moet dan aangeven of de in feite andere samenstelling van de uitvoer tot een kleiner of een groter aandeel van andere bedrijfstakken in de agrarische uitvoer leidt.

Bij beschouwing van de beschikbare input-outputtabellen (tot en met 1978) blijkt het aandeel van andere bedrijfstakken in de bruto produktiewaarde van de agrarische sector de laatste jaren geleidelijk op te lopen, vooral door de stijging van de energiekosten. Voor 1978 bedraagt het aandeel ca. 17%, voor 1979 lijkt 18% een redelijke schatting. Voor de landbouw alleen is het aandeel het grootst, in 1978 ca. 21%; voor vlees en mengvoeder het kleinst, in 1978 ca. 8 resp. 10%, voor de overige voedingsmiddelen ligt het daar tussenin.

Bij vergelijking van het totale produktiepakket met het uitvoerpakket blijkt de samenstelling naar produkt(groepen) met een verschillend aandeel van andere bedrijfstakken van beide pakketten sterk overeen te komen. Het voornaamste verschil bestaat t.a.v. de rundveesector, die in beide pakketten ca. 40% levert, echter met in het uitvoerpakket minder vlees en meer zuivelprodukten dan in de totale produktie. Verdere, kleine, verschillen zijn: in het uitvoerpakket relatief meer produkten van de glastuinbouw (groenten en bloemen), meer bloembollen, meer pluimveevlees en minder akkerbouwprodukten, minder groenten en bloemen van de open grond en minder eieren.

Afgezien van de bloembollen wijzen al deze verschillen in dezelfde richting: in het uitvoerpakket een wat groter aandeel van produkten met meer input van niet-agrarische bedrijfstakken. Naar schatting betekent dit dat het aandeel van andere bedrijfstakken in het agrarische uitvoerpakket 1 à 2% hoger zal liggen dan in de totale produktie, d.w.z. voor 1978 en 1979 op ca. 19 resp. 20%. Correctie met deze percentages van de uitvoerbedragen uit tabel 6, leidt tot een netto uitvoersaldo van de Nederlandse landbouw en verwerkende industrie voor 1978 en 1979 van ruim resp. rond f. 6,5 mrd. (zie tabel 7).

Tabel 7. Agrarische betalingsbalans rekening houdend met het aandeel van andere bedrijfstakken in de uitvoer (in mln. gld.)

	1978	1979
Uitvoer (agrarisch aandeel) .....	14.250	15.600
Invoer .....	7.550	9.100
Saldo .....	6.700	6.500

Bij deze uitkomst past nog de volgende kanttekening. De toelevering van andere bedrijfstakken, waarop deze laatste „schooning” betrekking heeft, omvat ook een aantal produkten van de Nederlandse industrie (b.v. machines en werktuigen en verpakkingsmateriaal) en een stuk produktie van de bouwnijverheid. Men kan uiteraard van mening verschillen over de omvang van de toegevoegde waarde die door deze leveringen in de betrokken bedrijfstakken wordt bereikt en die *uitsluitend* door de afzet aan de landbouw en de landbouwproductenverwerkende industrie kan ontstaan. Voor zover dit het geval is, zou een (klein) deel van de, in tabel 7 toegepaste aftrek in de uitvoerwaarde begrepen kunnen blijven. Daar staat tegenover dat het bij deze aftrek als zodanig om een benadering gaat, waarvan verdere verfijning in ieder geval een negatief effect heeft van (eveneens) beperkte omvang. Beide verdere correcties werken deze dus tegen elkaar in en zullen het eindsaldo waarschijnlijk nauwelijks meer beïnvloeden, reden waarom van deze moeilijk uitvoerbare en altijd aanvechtbare berekening is afgezien.

#### Slot

Als slotconclusie kan worden gesteld dat de werkelijke bijdrage van de Nederlandse landbouw en de derzelver produkten verwerkende industrie aan de betalingsbalans zowel voor 1978 als voor 1979 in de orde van f. 6,5 mrd. ligt. Over de eerste tien maanden van 1980 vertoont de agrarische betalingsbalans volgens de gegevens van het Ministerie van Landbouw en Visserij ten opzichte van dezelfde periode in 1979 een verbetering met f. 542 mln., die per saldo geheel door de tuinbouw is geleverd. Ondanks de kalverproblemen in de laatste maanden ziet het er dus naar uit dat ook in 1980 de bijdrage van de Nederlandse landbouwsector aan de betalingsbalans netto ten minste f. 6,5 mrd. zal bedragen.

Terugkerend naar het uitgangspunt van de beschouwing — de twijfel aan de economische zin van de agrarische produktie — moet bij deze conclusie nog worden opgemerkt dat daarbij met de werkelijke opbrengstprijzen is gerekend. Het genoemde bedrag van ruim f. 6,5 mrd. is dus exclusief het, voor Nederland positieve, saldo van de heffingen en subsidies uit hoofde van het gemeenschappelijk landbouwbeleid in de EG. D.w.z. juist de voornaamste aanleiding tot de scepsis van niet-agrarische zijde ten aanzien van het economische belang van de landbouw: de hoge EG-subsidielast voor het ruimen van boter- en andere bergen, kan bij de beoordeling van dit bedrag geheel buiten beschouwing blijven.

In de inleiding werd bij wijze van illustratie de uitspraak geciteerd dat de Nederlandse landbouw niet alleen in staat is in het binnenlands verbruik van zijn produkten te voorzien maar ook nog een netto uitvoersaldo levert „waaruit de deviezenbehoefte voor onze buitenlandse vakanties kan worden betaald”. Dit nu blijkt bij de hier gegeven nadere analyse niet volledig te kunnen worden waargemaakt, maar toch wel zeker voor 80% en dat blijft een afdoend antwoord op iedere twijfel omtrent de economische prestatie van de Nederlandse landbouw en de daarmee verbonden industrie.

A. W. G. Koppejan

Voor een abonnement  
op ESB:

bel: 010-52 55 11 tst. 3939